

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет культури та мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну

**СПЕЦИФІКА ВИКОНАННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ
В ЗМІШАНІЙ ТЕХНІЦІ**

Кваліфікаційна робота (проект)

На здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 16-221М

групи Спеціальності: 023

Образотворче мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація

Освітньо-професійної програми

Образотворче мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація

Романова Маргарита Олександрівна

Керівник; доцент Курак С.П.

Рецензентка: заслужена художниця

України Гоноболіна О.Ч.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Особливості поєднання технік туш-перо і акварелі в образотворчій практиці	5
1.1. Відомості про техніку акварелі.....	5
1.2. Графічна техніка туш-перо.....	7
1.3. Змішана техніка: туш-перо і акварель.....	9
РОЗДІЛ 2. Реалізація мотивів роману Е.М. Ремарка «Ніч у Лісабоні» у творчій роботі	13
2.1. Художньо-образний лад роману Е.М. Ремарка «Ніч у Лісабоні»...	13
2.2. Практичне втілення мотивів роману у творчій роботі з використанням змішаних технік.....	16
ВИСНОВКИ	19
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	21

ВСТУП

Визначаючи актуальність нашої кваліфікаційної роботи (проєкту) зазначимо, що дослідження змішаних технік мистецтва (туш-перо, акварель) у контексті втілення літературних мотивів може допомогти при розкритті нових можливостей в художній інтерпретації літературних творів. Вивчення і репрезентація творчого спадку Еріха Марія Ремарка через образотворче мистецтво сприяє глибшому розумінню та інтерпретації його літературної спадщини. Застосування змішаних технік у творчій роботі створює можливості для естетичного та емоційного зв'язку з аудиторією, сприяючи більш глибокому сприйняттю тематики та символіки роману «Ніч у Лісабоні». Використання змішаних технік у художній роботі дозволяє відтворити і передати глибину та інтимність психологічного виміру роману, розширюючи розуміння та сприйняття читачів або глядачів. Зрештою, наше дослідження може слугувати пошуковим матеріалом для вивчення впливу літературної спадщини на інші галузі мистецтва та культури, зокрема в області візуального мистецтва.

Означені фактори підкреслюють значущість та актуальність теми «Специфіка виконання творчої роботи у змішаній техніці» як важливої розвідки у вивченні та сприйнятті літературного твору через призму графічного мистецтва.

Мета дослідження: виконання твору з використанням змішаних технік.

У межах цієї мети було визначено такі **завдання:**

1. Провести аналіз літератури, пов'язаної з проблематикою дослідження.
2. Висвітлити основні аспекти практичного комбінування туші-пера і акварелі як змішаної техніки.
3. Визначити основні художні образи та символіку, що міститься у романі Е.М. Ремарка «Ніч у Лісабоні».

4. Визначити послідовність процесу виконання творчої роботи у змішаній техніці, відтворюючи мотиви роману «Ніч у Лісабоні» Е.М. Ремарка.

Об'єкт дослідження: процес створення творчої роботи з використанням змішаної техніки.

Предмет дослідження: особливості використання змішаної техніки для виконання твору за мотивами роману Е.М. Ремарка «Ніч у Лісабоні».

Методи дослідження: аналітичний аналіз – для ґрунтового аналізу можливостей змішаних технік та їх застосування для створення візії за мотивами роману Е.М. Ремарка «Ніч у Лісабоні»; синтезу – задля визначення образів й символів обраного літературного твору; технічний – для дослідження потенціалу комбінування технік туш-перо і акварелі при створенні візії за мотивами роману Е.М. Ремарка «Ніч у Лісабоні».

Апробація результатів дослідження. Згідно з тематикою кваліфікаційної роботи, у збірці «Магістерські студії» представлено статтю під назвою «Актуальність теми війни та еміграції у творчості Е.М. Ремарка для формування образу в картині».

.Структура роботи: структуру пояснювальної записки представлено двома розділами, перший з яких містить три підрозділи, а другий два підрозділи, висновки до роботи і список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ ТЕХНІК ТУШ-ПЕРО І АКВАРЕЛІ В ОБРАЗОТВОРЧІЙ ПРАКТИЦІ

1.1. Відомості про техніку акварелі.

Техніка акварелі є однією з найбільш відомих та поширених у сучасному образотворчому мистецтві. Її особливості полягають у використанні водорозчинних фарб, що надають картині прозору та свіжу виразність. В цій статті розглянемо основні аспекти техніки акварелі, її історію, особливості застосування та творчі можливості.

Перші згадки про акварель відомі давньоєгипетським художникам за їх розписами на папірусах. Розвиток акварельного живопису пов'язують із персидською книжковою мініатюрою 12 століття. У 15 столітті почали використовувати чисту акварель, яка вирізняється своєю прозорістю кольору. В середньовіччі акварель широко використовувалась не лише для декорування, а й для ілюстрування текстів книг.

Технічні можливості акварельного живопису вперше широко розкрились завдяки Дюрерові. На початку 17 століття акварель стає самостійним жанром живопису й досягає свого розквіту, особливо в 18 та 19 століттях, завдяки досягненням англійських художників, які суттєво вплинули на пейзажі у пленерних живописах. Так як акварель неперевершена у передачі швидких змін у стані природи, ефектів освітлення, яскравих вражень, не дивно, що вона привабила увагу художників-романтиків. Акварель розрізняють за двома техніками: «англійською», коли малюнок виконують на вологому папері з заливкою деталей одним тоном і відмиванням, та «італійською», коли працюють на сухому папері з густим, багатошаровим письмом. У 19 столітті акварель активно розвивалась у нашій країні. Один з найвідоміших

майстрів акварелі в цей час, що майстерно володів технікою акварельного живопису, був І.Є. Рєпін.

Основною особливістю техніки акварелі є її прозорість та свіжість кольорів, що дозволяє художникам створювати вражаючі та неповторні образи. Вода виступає як ключовий елемент, який впливає на фактуру й насиченість кольорів, дозволяючи створювати градації відтінків та тонів [1, с. 19].

Серед представників сучасного живопису акварелі є віртуози техніки, це Василь Шпак, відомий як графік та педагог, творчий доробок його включає станкову графіку, малу графіку (екслібрис), а також живописні твори, зокрема натюрморти та пейзажі. Анатолій Марчук, відомий організатор щорічних симпозіумів у Макарові, що залучають молодих та визнаних художників. Лариса Пуханова, авторка понад тридцяти персональних виставок. Олеся Варкач, яка своїми роботами висловлює любов до природи, добра, пізнання та духовної краси. Микола Грох, який став лауреатом всеукраїнських та міжнародних конкурсів за найкраще оформлення книжок. Андрій Чебикін, що активно сприяє впровадженню нових художньо-виразних засобів у українське мистецтво. Марина Ольхова, яка спеціалізується у техніках акварелі та пастелі, ілюструє дитячу літературу. Інна Пантелеймонова, у якої понад двадцять персональних виставок, і яка бере активну участь у міжнародних симпозіумах. Роботи Наталії Журавльової, які зберігаються у приватних колекціях різних країн, таких як Іспанія, Греція, Литва, Китай, Туреччина, Німеччина, Болгарія. Тетяна Кугай, яка в своїй творчості комбінує графічні та живописні техніки. Філіп Чорнобров, що займається дизайном, проектуванням інтер'єрів, створенням декоративних вітражів, фонтанів, світильників, різьбленням по дереву, а також монументальними панно [7].

Зазначимо, що техніка акварелі відкриває безмежні творчі можливості для художників. Вона дозволяє виражати емоції та настрої

через відтворення світла, тіней та переходів кольорів. Її гнучкість дозволяє створювати яскраві пейзажі, натюрморти, портрети та абстрактні композиції, що робить її невід'ємною частиною сучасного образотворчого мистецтва.

Отже, акварель є унікальним мистецьким інструментом, який дозволяє художникам виражати свою творчість та емоції через барви та форми. Її виразність, прозорість та гнучкість роблять її невід'ємною частиною сучасного образотворчого мистецтва, і вона залишається популярною серед художників у всьому світі.

1.2. Графічна техніка туш-перо.

Графічна техніка туші та пера є значущим аспектом в сучасному образотворчому мистецтві та має велике значення для художньої експресії та виразності. Ця техніка вимагає від художника особливих навичок та вмій, що включають точність ліній, контрастність тонів та здатність передати виразність форми.

Туш (нім. Tusche,) – це чорна (або кольорова) фарба, яка не втрачає інтенсивності тону з часом. Вона використовується для рисування пером і пензлем з використанням штрихування, заливання та відмивання. Туш виготовляють з сажі, клеїльних речовин у вигляді рідкої або сухої туші. Рідка туш надає тон від сріблясто-сірого до темного чорного. Туш була основним матеріалом традиційного китайського живопису [15, с. 76].

Туш – це фарба, яка виготовляється з сажі. Вона може бути рідкою, концентрованою або сухою у вигляді паличок або плиток. Якісна чорна туш має густий чорний колір і легко знімається з пера або рейсфедера. Крім того, існує кольорова туш, що є особливим видом рідинних фарб. В готовому до використання вигляді вона представляє собою суспензію дрібнодисперсних частинок сажі у воді. Для запобігання розділенню

суспензії та закріплення результату використовують зв'язуючі речовини, зазвичай шелак або, рідше, желатин.

Робота пером дозволяє малювати тонкі, чисті лінії, які можуть використовуватися для підкреслення контуру об'єкта. Але якщо ви бажаєте виразити об'єм і форму без використання розмивань, вам доведеться використовувати поєднання власної світлості паперу з різноманітними лініями і штрихами. Кожен тип штрихування, залежно від близькості розташування та довжини ліній [4].

Особливості графічної техніки туші та пера полягають у використанні специфічних матеріалів, таких як туш та різноманітні типи пересувних пер, що дозволяють художнику створювати чіткі та виразні контури. Ця техніка надає можливість створювати глибокі та експресивні малюнки, а також додає градацію тонів, що робить її важливим інструментом для створення виразної графіки.

Крім того, графічна техніка туші та пера дозволяє художникам виражати свою творчу індивідуальність через використання різноманітних стилів та прийомів, таких як художня трансформація, контрастність світлотіні й також чітке відтворення деталей. Ці особливості роблять графічну техніку туші та пера важливим інструментом для художників, що прагнуть виразно відтворити свої творчі задуми через деталізацію та виразність лінійної форми. На основі аналізу особливостей графічної техніки туші та пера можна зробити висновок, що цей метод є невід'ємною частиною сучасного образотворчого мистецтва і відіграє важливу роль у створенні виразних та експресивних малюнків. Завдяки використанню специфічних матеріалів та технічних прийомів, художники мають можливість передати багатогранність форми, текстури та тонової градації, що додає їх творчості виразності та глибини [6].

Особливості цієї техніки дозволяють художникам виразно передавати свою індивідуальність через використання різноманітних

стилів та прийомів, що збагачує художній досвід та сприяє творчому самовираженню. Важливим аспектом є також здатність до точності та чіткості ліній, що дозволяє передати деталізацію та виразність форми в образотворчому мистецтві.

Таким чином, графічна техніка туші та пера є не лише інструментом для втілення художніх задумів, а й важливим елементом для створення глибокого та сильного образу, який сприяє розвитку художньої культури та самовираження художників.

1.3. Змішана техніка: туш-пера і акварель.

Змішані техніки є техніками, де використовуються можливості декількох технік одночасно. Наприклад, воскова крейда і акварель можуть виконувати рисунок восковими паличками, змочувати його водою, наносити заливки аквареллю, при цьому місця, покриті воском, залишаються незафарбованими. Щодо акварелі, гуаші і туші, декоративність досягається за допомогою тушованих контурів, матеріальність – використанням гуаші, а прозорість – за допомогою акварелі. У випадку з акрилом і олією, акрил може використовуватися для підмальовки, а олія – наноситься в щільних місцях [15, с 46].

Змішана техніка туш-пера, та акварель передбачає використання різних матеріалів, таких як перо, туш та акварель, для поєднання графіки й живопису. Зазвичай це метод, яким користуються ілюстратори, щоб додавати кольори до малюнка, який спочатку був намальований. Ця техніка включає в себе використання пера, туші та акварелі і також відома як техніка ліній та відмивок. «Перо, туш та акварель ще називають технікою ліній і відмивки» [2, с. 62]. Важливо змішувати ці матеріали, щоб створити єдиний образ. Не завжди потрібно розпочинати з ліній; кращі результати можна отримати, додаючи кольори та лінії там, де це необхідно для досягнення бажаного ефекту на полотні. Ви не

обов'язково повинні використовувати перо і туш; олівець і акварель можуть створити цікаві комбінації та м'які лінії, відмінні від пера та туші. Рекомендується використовувати водостійку туш, оскільки це дозволить вам вносити кольори, не розмиваючи попередній рисунок. Коли рисунок олівцем готовий, використання пера і розмивання може створити об'ємність і додатковий вираз, надаючи малюнку більшу глибину і контрастність. Таким чином, рекомендується поєднувати роботу з пером та тушшю з живописом, щоб досягнути найкращого результату [1, с. 31].

Звісно, основні принципи цієї техніки полягають в уважному поєднанні ліній і кольорів для досягнення бажаного візуального ефекту. Важливо враховувати гармонію між кожним елементом, щоб забезпечити збалансований результат. При використанні акварелі важливо ретельно контролювати кількість води, що додається до фарби, оскільки це може вплинути на її прозорість та насиченість кольору.

Застосування різних тонів і технік нанесення фарби може створити різні текстурні ефекти, які додають унікальності твору. Також, використання різноманітних технік створює можливість експериментувати з різними стилями й виразити різноманітні настрої та ідеї через мистецтво.

Інший важливий аспект полягає у виборі підходящого паперу, який відповідає вашим потребам та стилістичним уподобанням. Папір з високою абсорбцією допомагає краще контролювати розмивання кольору, тоді як гладкий папір забезпечує більш точний контроль над лініями та деталями.

Загалом, використання цих технік дозволяє митцеві розкрити свою творчість і виразити свої ідеї через поєднання різноманітних елементів мистецтва.

У цій темі важливо зрозуміти, як поєднуються різні мистецькі техніки, такі як перо, туш та акварель, для створення комплексних і

виразних художніх творів. Грамотне поєднання ліній, кольорів і текстур дозволяє художнику створювати унікальні образи з багат шаровим візуальним ефектом. Вибір паперу також впливає на результат, допомагаючи досягнути бажаної текстурної та колірної глибини. Ці техніки дають відмінну можливість виразити творчість та ідеї через поєднання різних елементів мистецтва [11].

Використання туші та акварелі в образотворчих мистецтвах є цікавою та виразною комбінацією, яка дозволяє художникам виражати свої ідеї через поєднання лінійної і колірної експресії. Ця комбінація відкриває безліч можливостей для творчості та дозволяє створювати вражаючі та виразні твори мистецтва.

Розкриємо основні аспекти поєднання туші-пера і акварелі як змішаної техніки:

1. Використання туші дозволяє створювати чіткі та виразні контури, тоді як акварель може надавати образу більш м'яке та різноманітне осяяння.
2. За допомогою туші можна створювати темні та світлі тони, тоді як акварель додає багатий спектр кольорів та можливість змішування їх для отримання нових відтінків.
3. Використання туші дозволяє створювати текстурні ефекти, такі як краплі, лінії та штрихи, тоді як акварель може додати різноманітність текстур та більш м'яке переходи між ними.
4. Комбінування туші та акварелі дозволяє створювати різноманітні настрої та емоції в образі, від виразних та динамічних до ніжних та мрійливих.
5. Комбінація цих методів надає можливість художникам експериментувати з різними техніками, такими як мокра на суху, мокра на вологу, мазки та інші, що дозволяє створювати унікальні та цікаві ефекти.

Ця змішана техніка дозволяє художникам виразити свою творчість та індивідуальність через поєднання лінійної графіки та багатогранності кольорового спектру [4, с. 112].

Таким чином, використання туші та акварелі як комбінації графічних технік є важливим напрямом сучасного мистецтва, який дозволяє художникам виражати свою творчість та емоції через вдумливе поєднання лінійної та кольорової палітри. Враховуючи це, ця комбінація є перспективним та значущим напрямом для подальшого розвитку образотворчого мистецтва.

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ МОТИВІВ РОМАНУ Е.М. РЕМАРКА «НІЧ У ЛІСАБОНІ» У ТВОРОЧІЙ РОБОТІ

2.1. Художньо-образний лад роману Е.М. Ремарка «Ніч у Лісабоні».

Для досягнення успіху в мистецтві творчого виразу, художник повинен не тільки вивчити текст, а й виразити своє бачення й погляди на його зміст, зберігаючи авторський задум. Основне правило для художника полягає в тому, щоб не забувати про основний літературний образ. Художник повинен стати співтворцем, не спотворюючи первісного задуму.

Тема художніх образів у романі Еріха Марія Ремарка «Ніч у Лісабоні» займає центральне місце в дослідженні літературних аспектів та ідей, втілених у творі. Роман, опублікований у 1962 році, представляє широкий спектр характерів та сцен, які створюють багатогранний художній світ, насичений емоційною напругою та філософськими роздумами. У цьому контексті вивчення художніх образів має на меті аналізувати роль і значення окремих персонажів та сцен, їхню символіку та функціональне призначення в структурі твору. Це включає в себе розкриття внутрішнього світу героїв, їхні мотивації, внутрішні конфлікти та еволюцію протягом сюжету. Крім того, дослідження художніх образів дозволяє розкрити ключові теми та ідеї роману, такі як втрата, надія, людська доля та психологічне становище в умовах війни та еміграції. Детальний аналіз образів допомагає глибше зрозуміти моральні та етичні проблеми, що порушуються автором, і сприяє збагаченню критичного уявлення про літературну спадщину Е.М. Ремарка.

Сьогодні творча робота виконує не лише декоративну функцію візуального втілення ключових сцен книги, вона має набагато важливішу

роль. Повне відтворення художнього тексту через образотворче мистецтво можливе, якщо при створенні творчої роботи враховувати її основні функції: інформативність, психологічне навантаження і естетичність. Інформативність є однією з найбільш вагомих функцій для розуміння тексту і глибокого осмислення його змісту. Читач повинен без зусиль розуміти, що художник зображує у своїй творчій роботі, яка не просто розкриває, а й збагачує текст художнього твору [9, с. 14].

На початку аналізу художніх образів роману ми звернулися до аналізу його основних художніх образів. Розглянемо насамперед сюжет твору. У романі «Ніч у Лісабоні» (1962) безіменний оповідач, що діє як головний герой, стоїть на набережній Лісабона вночі 1942 року і придивляється до корабля, який причалив до порту. Він бажає разом із своєю дружиною Рут перебраться до Америки, проте у нього немає паспорта або необхідної для цього візи. Невідомий розповідає йому історію і пропонує два квитки на корабель разом з усіма необхідними документами. Його умова – лише прислухатися до його оповіді. Цей незнайомец, який представився як Йозеф Шварц, розповідає, що він змінив фото та рік народження в своєму паспорті, вирушивши до Німеччини у 1939 році, незадовго до початку війни, щоб забрати свою дружину Хелен з Оснабрюка. Із Елен він пройшов увесь шлях емігранта - від проживання у Цюриху й Парижі до потрапляння в французький табір для інтернованих та втечі звідти. У Марселі Шварц вбиває нациста Георга Юргенса, брата Хелен, що переслідує їх, і разом із героями вони прибувають до Лісабона на автомобілі Георга. В Лісабоні Елен вирішує отруїтися через важке захворювання на онкологію. Після цього Шварц рішає подарувати свої квитки оповідачу-герою, бо переїзд до Америки здається йому нерозумним [5].

У контексті подій роману проаналізуємо поняття «загублене покоління». Почнемо з того, що Е.М. Ремарк є визначним автором, що

привертає увагу дослідників своїм популярним творчим спадком. Серед тих, хто проводив аналіз його творчості, можна виокремити Є. Нечепорчука, Л. Коноплева, В. Кондратьєва, А. Бітова, Б. Сучкова, та інших. Проте, при уважному вивченні критичних праць, виявляється, що найбільше уваги приділено темі занедбаного покоління у ранній трилогії Е.М. Ремарка, яка детально розглядає його героїв, що пережили страхоти Першої світової війни.

Однією з ключових проблем, яка стала символом для літератури 20 століття, став ефект занедбаного покоління, що про червоною низкою йде через сучасний інтелектуальний простір. Термін «загублене покоління» на сьогодні настільки розповсюджений, що має безліч відтінків, іноді протилежних за значенням. Цей термін використовується у соціології, психології, філософії та багатьох гуманітарних науках, кожен раз з різним контекстом. Проте в його початковому, первинному значенні, за підтвердженням термінологічних довідників, це визначення покоління письменників, що почали свою кар'єру після Першої світової війни, в чийх творах відображені розчарування в цивілізації та втрата просвітницьких ідеалів, загострених трагічним досвідом війни. Основне зерно проблеми в цьому аспекті пов'язане з тим, що Перша світова війна не була єдиною катастрофою для людства, яка спричинила страждання майбутніх поколінь [5].

Висновуючи з дослідження художніх образів у романі «Ніч у Лісабоні» Еріха Марії Ремарка, можна констатувати, що вони грають важливу роль у створенні психологічно драматичного літературного світу. Автор вміло використовує художні образи, щоб передати складні емоційні стани персонажів, їхні думки, почуття та внутрішні конфлікти, а також їхні взаємини зі світом навколо.

Через тонкий опис образів та їхню символіку, автор дозволяє читачеві глибше зануритися в атмосферу твору, розуміти психологію

персонажів і їхні моральні роздуми. Відображення тем втрати, надії, вірності та долі через художні образи створює враження реалістичності та глибини літературного полотна, дозволяючи читачеві легше співпереживати переживанням героїв.

Дослідження художніх образів у романі «Ніч у Лісабоні» також підкреслює актуальність та універсальність проблем, які порушує автор, таких як важливість людських взаємин, пошук сенсу в умовах війни та еміграції, а також вічні питання про долю та моральні вибори. Таке дослідження є ключовим для поглиблення розуміння та оцінки літературних шедеврів та сприяє підвищенню культурного та інтелектуального розвитку читачів.

2.2. Практичне втілення мотивів роману у творчій роботі з використанням змішаних технік.

Поєднання технік графіки, таких як туш і акварель, може допомогти створити візуально захопливу ілюстрацію для роману «Ніч у Лісабоні». Оскільки роман має сильний емоційний та містичний підтекст, використання цих технік може додати глибину та інтригу до ілюстрацій, які супроводжують текст. Використання змішаної техніки в образотворчому мистецтві є потужним засобом для передачі загадкових та складних тем, які містяться у творі «Ніч у Лісабоні». Це дає змогу художникам виразно передавати багатогранність емоцій та нюансів, створюючи вражаючі твори мистецтва, які вражають глядачів та спонукають їх до глибшого осмислення художньої творчості.

Свою роботу ми вели у визначеній послідовності. Етап створення ескізів займав більшу частину практичної роботи, оскільки в ньому повинні були відображені всі ідеї і методи розв'язання, і з них обирався найбільш вдалий варіант. При створенні ескізів було дуже важливо

відтворити головну тему твору, уявити образи основних персонажів. Для цього було важливо визначити основних героїв, виявити їх характерні особливості, такі як міміку або позицію, а також зобразити оточення, де відбувається дія. Символіка кольору чорний асоціюється з темрявою, таємницею та усім негативним, із смертю і порожнечою. Чорний колір відображає темряву, з якої з'являється життя і свідомість, а в яку вони згодом повертаються [3, с. 210].

Після того, як остаточний ескіз був затверджений, перейшли до наступного етапу: виконання картону. Вибір графічних засобів відіграв важливу роль у створенні ілюстрації. У моїй роботі була вибрана графічна змішана техніка. Ілюстрації були виконані за допомогою акварелі, чорної туші, пера на акварельному папері. При вирішенні творчих завдань в роботі було важливо мати розуміння можливостей графічних матеріалів і зв'язку між технікою виконання та сюжетом. За допомогою пера можна робити різноманітні маніпуляції, від тонких ліній до штрихів. Принцип схожий на олівці, дозволяючи використовувати штрихи різної форми. Існують два основних типи штрихів - крапки і лінії, які відрізняються за розміром і формою. Змінюючи розмір штрихів, їх кількість і спосіб накладання, а у разі ліній їх форму, можна передавати різноманітні фактури. Комбінуючи різну товщину штрихів і різні напрямки в одній роботі, можна створювати цікаві текстури.

Завершальний етап включає створення остаточної творчої роботи, що означає завершення композиції у матеріалі. Для підсилення стилістичної виразності образу, акцентуємо на характерних рисах персонажів, створюємо виразний силует фігури та додаємо декоративні елементи [14, с. 14].

Окреслимо шляхи, за допомогою яких обрана змішана техніка збагатить нашу творчу роботу:

1. Створення таємничої атмосфери. Використання туші для створення темних та глибоких тонів може допомогти передати атмосферу таємниці та невизначеності, яка присутня в романі. В той же час, акварель може додати м'яких переходів та ефектів світла, що підкреслять цю атмосферу.

2. Візуалізація історичного контексту. Використання туші для створення архітектурних деталей та старовинних об'єктів може допомогти візуалізувати історичний контекст роману. Додавання акварелі для нанесення кольорових акцентів може розкрити естетику та настрої часів, що описані у творі.

3. Виразність персонажів. Використання туші для підкреслення контурів та виразів обличчя може допомогти створити глибину та виразність у персонажів роману. Додавання акварелі для нанесення кольорових деталей може підкреслити їхню індивідуальність та внутрішній світ.

У підсумку поєднання цих технік графіки може допомогти створити ілюстрації, які не лише доповнюють текст, а й самостійно передають атмосферу, настрої та глибину тематики роману.

Таким чином, стає зрозумілим, що для успішного втілення мотивів роману у творчій роботі в змішаній техніці художник повинен враховувати не лише художні образи та символіку, а й враховувати особливості настрою та емоційного фону твору. Це допомагає створити більш виразну та автентичну інтерпретацію та втілення мотивів, зберігаючи при цьому автентичність та глибину літературного шедевра.

В цілому дослідження підтвердило, що використання змішаних технік в образотворчому мистецтві дозволяє поглибити розуміння та сприйняття літературного твору, а також розширює можливості художника для виразного втілення складних художніх ідей та концепцій через власний творчий підхід та інтерпретацію.

ВИСНОВКИ

Після аналізу наукової літератури й проведення дослідження проблематики створення декоративних композицій з використанням акрилових фарб були отримані наступні висновки:

Встановлено, що змішані техніки в образотворчому мистецтві включають собою поєднання різних матеріалів та технік, таких як акварель з олією, туш з аквареллю, а також колажі та інші комбінації. Це дає можливість художникам експериментувати з текстурами, кольорами та формами, створюючи виразні та оригінальні композиції.

Виявлено, що комбінування туш-пера і акварелі як змішаної техніки образотворчого мистецтва дозволяє досягти вражаючих ефектів за допомогою контрастів та різних тонів. Це створює глибокі та драматично насичені зображення, які відтворюють інтенсивність та напругу сцен або образів.

Аналіз показав, що поєднання туші та акварелі дозволяє досягти різноманітності текстур, тонів та форм, що збагачує виразність мистецького твору. Використання туші додає глибину та контрастність, підкреслюючи деталі та контури, тоді як акварель дозволяє виразно передавати світлотінь та переходи кольорів.

Встановлено, що роман «Ніч у Лісабоні» Е.М. Ремарка містить глибокі художні образи, які символізують важливі ідеї та теми, такі як втрата, самотність, віра та відчай. Ці образи допомагають читачеві краще розуміти та співпереживати глибокому емоційному світу персонажів та їхній внутрішній світ. Процес створення творчої роботи в змішаній техніці для відтворення мотивів роману «Ніч у Лісабоні» Е.М. Ремарка

включає детальне дослідження та аналіз ключових сцен, символіки та атмосфери твору. Художник повинен бути уважним до деталей та емоційних нюансів, щоб точно передати суть та глибину твору через свою творчу роботу.

Серед основних засобів виразності змішаної техніки туш-перо й акварелі слід виокремити: контраст між твердими та м'якими лініями; градація тонів та кольорів; створення текстур; експерименти з технікою.

Послідовність виконання творчої роботи у змішаній техніці туш-перо і акварелі склали такі етапи:

1. Підготовка матеріалів: Були забезпечені усі необхідні матеріали, такі як папір для акварелі, пензлі, акварельні фарби, туш і перо.
2. Визначення основної композиції у низці начерків.
3. Створення основного ескізу.
4. Виконання малюнку. Робота у техніці туш-перо. Використовувалися легкі та тонкі лінії, оскільки вони повинні бути видимими навіть після нанесення акварельних фарб.
5. Прописка аквареллю. Після завершення роботи тушшю пером був доданий колір за допомогою акварельних фарб. Почали з додавання легких шарів фарби, а потім поступово переходили до більш насичених тонів.
6. Використання туші для додаткових деталей. Після того як акварель висохла, було додано додаткові деталі, контури й темніші тіні за допомогою туші й пера. Це допомогло підкреслити деякі деталі та надало роботі більшої глибини.
7. Завершення роботи. Після того як робота виглядала завершеною, їй був виданий час висохнути.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берlach О. П., Галькун Т.Д., Тарасюк І.І. «Малярські техніки, методи і прийоми в станковому живопису». Методичні рекомендації для студентів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво». / О.П. Берlach, Т.Д. Галькун, І.І. Тарасюк/ Вид. друге, перероблене. – Луцьк, 2017. – 68 с.
2. Берlach О.П. «Основи технологій і техніки станкового живопису». Методичні вказівки до спецкурсу для студентів заочної форми навчання спеціальності “Образотворче мистецтво”, освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр». – Луцьк, 2011. – 142 с.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. – 232 с.
4. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти: навчальний посібник для студентів художньо-графічних факультетів вищих педагогічних навчальних закладів/ М. А. Кириченко. – К. : Вища школа, 2002. – 188 с.
5. Мохначова О. Трансформація німецької версії «втраченого покоління» в пізніх романах Е. М. Ремарка (до проблеми самоідентифікації) [Електронний ресурс] / О. Мохначова // Міжнародний культурний портал Експеримент. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://md-eksperiment.org/post/20221224-transformaciya-nimeckoyi-versiyi-vtrachenogo-pokolinnya>.
6. Немченко, Д. Д. Виразні можливості графічних технік в роботі над книжковою ілюстрацією = Expressive possibilities of graphic techniques in work on book illustration : кваліфікаційна робота (проєкт). Пояснювальна записка на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» / Д. Д. Немченко ; наук. керівник доц., С. П. Курак ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т культури і

- мистецтв, Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну. – Херсон : ХДУ, 2020. – 21 с.
7. Овчаренко Е. Кращі акварелісти України [Електронний ресурс] / Едуард Овчаренко // I-UA.tv Культура. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://i-ua.tv/culture/25626-krashchi-akvarelisty-ukrainy>.
 8. Осадча О.А. П'ять поглядів на створення мистецького образу / О.А.Осадча // Вісник ХДАДМ. – Харків, 2013. – № 1. С. 108-114.
 9. Павлухіна, В.В. Створення ілюстрацій до поезій Й. Бродського = Artworks of illustrations before J. Brodsky's poezies : кваліфікаційна робота (проєкт) пояснювальна записка на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / В. В. Павлухіна ; наук. керівник доц. С.П. Курак ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т культури і мистецтв, Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну. – Херсон : ХДУ, 2021. – 22 с.
 10. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 216 с.
 11. Салах, О. В. Засоби виразності нетрадиційних технік та їх використання у процесі виконання творчої роботи = Means of expression of non-traditional techniques and their use in the process of performing creative work : кваліфікаційна робота (проєкт) пояснювальна записка на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / О. В. Салах ; наук. керівник доц. О. Ч. Гоноболіна ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т культури і мистецтв, Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну. – Херсон : ХДУ, 2021. – 23 с.
 12. Стась М.І. Академічний живопис : навчально-методичний посібник / М. І. Стась, Т.К. Касьян. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2010. – 244 с.
 13. Тарасюк І. І. Техніки і матеріали в образотворчому мистецтві : методичні рекомендації до курсу «Техніки і матеріали в

образотворчому мистецтві» / І. І. Тарасюк. – Луцьк: Терен, 2017. – 20 с.

14. Тупиця, В.С. Застосування художніх прийомів оригінальної графіки за мотивами літературних творів = Application of artistic techniques of original graphics based on literary works : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / В. С. Тупиця ; наук. керівник доцент С.П. Курак; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т культури і мистецтв; Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну. Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. 19 с.
15. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва: Навч. посіб: Вид.2-ге, виправлене і доповнене. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. – 100 с.